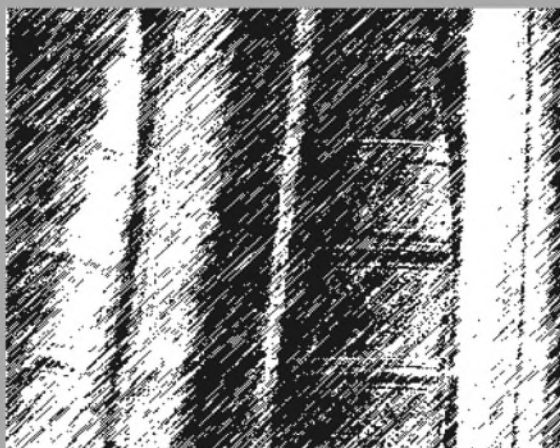

Tomasz Niemirowski: *O naturze i wspomaganiu
rozwoju umysłowego.*

Lublin, „Innovatio Press”

Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii
i Innowacji

2008 (www.wsei.lublin.pl)

W polskiej literaturze naukowej z dziedziny psychologii rozwoju umysłowego człowieka nie znam drugiego tak stosownego do tytułu rozprawy opracowania zapowiadanego w nim zagadnienia. Wprawdzie Tomasz Niemirowski skupia się na rozwoju umysłowym, jednakże interesuje go ogólnejsze pytanie o to, co psycholog rozwojowy ma na myśli, kiedy mówi: „rozwój”. Jest to zatem pytanie o *n a t u r ę* rozwoju, na które psychologia jako nauka empiryczna *explicite* odpowiedzieć nie może. Ale czy bez odpowiedzi na nie obejść się może? Recenzowana rozprawa jest odpowiedzią na to pytanie.

Po wsparcie Autor sięgnie – co oczywiste i zupełnie zrozumiałe – do filozofii, ponieważ o naturze zjawisk w świecie rzeczywistym tylko ona jedna jest zdolna się wypowiadać. Wychodząc z takiego założenia, Tomasz Niemirowski mógł się narazić na zarzut z jednej strony ponownego podporządkowania psychologii filozofii, które – jak głosi utarty mit – stało w przeszłości na drodze uzyskania przez psychologię statusu nauki, oraz z drugiej – wprowadzenia do współczesnej psychologii zbędnego ornamentu metafizycznego niemającego żadnego odniesienia do jej rzeczywistych

problemów. Z obu tych potencjalnie ryzykownych sytuacji Autor wychodzi obronną ręką. Najpierw zwraca się ku myśli filozoficznej Arystotelesa i jej wersji tomistycznej, po czym poszukuje egzemplifikacji tych inspiracji zawartych *implicite* w tekstach współczesnych psychologów polskich reprezentujących głównie nurt rozwojowy.

Patrząc na pracę Tomasza Niemirowskiego z tych dwóch punktów widzenia, odbieram ją jako wydarzenie nie tylko we współczesnej rodzimej literaturze psychologicznej, ponieważ nadrabia ona brak opartych na filozofii koncepcjach całościowo ujmujących proces rozwoju umysłowego (utożsamianego tutaj z poznawczym), nie mówiąc o ujęciach wartościujących (pojęcie prawdy i sposoby jej poznania). Jak bowiem można sensownie mówić np. o kresie czy pełni rozwoju umysłowego, jeśli nie przez odniesienie do refleksji filozoficznej? Dla Autora najważniejszą charakterystyką wszystkiego, co się rozwija, jest ciągłość w zmienności, czyli współwystępowanie zmienności i tożsamości. Sama zaś zmienność jest dla niego nakierowana na cel. Stąd już tylko krok do wyróżnienia w umyśle za Arystotelesem i św. Tomaszem z Akwinu elementu aktywnego (to, co rozwija) oraz elementu biernego (to, co zmieniane). Ta część pracy zasługuje na uznanie ze względu na jasność wykładu i przekonujące uzasadnienie konieczności odwołania się do filozofii. Ale jeszcze większe uznanie wzbudziło we mnie pokazanie, że ten filozoficzny sposób patrzenia na rozwijający się umysł jako dwudzielny, tj. będący zarówno reprezentacją rzeczywistości, jak i twórcą (narzędziem) tej reprezentacji, ma swoje odzwierciedlenie w tekstach psychologicznych współczesnych autorów! A przecież chyba żaden z autorów wskazanych przez Tomasza Niemirowskiego tekstów nie robi tego świadomie, co mogłoby wskazywać na to, że w ich umysłach jest zakodowany taki właśnie sposób ujmowania rzeczywistości, ponieważ ona taka właśnie jest. W ten więc sposób Autor odpiera ewentualny zarzut zbędności i nieprzydatności w praktyce nakładania struktury myślenia filozoficznego na strukturę myślenia psychologicznego o rozwoju umysłowym.

W swojej zwężonej i syntetycznej, ale przecież wyczerpującej prezentacji ogólnej wizji rozwoju umysłowego człowieka, jej Autor – jak to wyraźnie pokazałem – odchodzi od czysto formalnego (strukturalistycznego) ujmowania rozwoju umysłowego. Raz jeszcze podkreślam oryginalność takiego ujęcia, dobitnie wyróżniającą się na tle współczesnych psychologicznych wizji rozwoju umysłowego. W żadnej mierze nie chodzi mi o pomniejszanie zasług dotychczasowego dorobku psychologii w tej dziedzinie wiedzy. Niemniej jednak ze względu na empiryczny charakter psychologii ten dorobek jest z konieczności cząstkowy i szczegółowy. Ujęcie przedstawione przez Tomasza Niemirowskiego jest komplementarne, ponieważ jest ujęciem całościowym, możliwym tylko z poziomu refleksji filozoficznej. O tym Autor re-

cenzowanej rozprawy przekonująco, przejrzyście i kompetentnie, z wielką kulturą metodologiczną i filozoficzną erudycją w niej napisał.

Biorąc więc pod uwagę oryginalność pomysłu na problem rozprawy i znakomity pod względem merytorycznym i formalnym sposób jego aktualizacji w zaprezentowanej całościowej wizji rozwoju umysłowego, jak również wartość poznawczą zawartych w rozprawie treści, które wnoszą do wiedzy psychologicznej o rozwoju poznawczym człowieka nowe, kompletarne do dotychczas zgromadzonej wiedzy teoretycznej i empirycznej spojrzenie, stwierdzam, iż praca Tomasza Niemirowskiego *O naturze rozwoju umysłowego* spełnia wymagania stawiane pracom naukowym i dlatego może – i powinna – być opublikowana w wydawnictwie naukowym.

Ryszard Stachowski